

ЎЗБЕКИСТОН – ФРАНЦИЯ: КЕНГ ҚАМРОВЛИ ҲАМКОРЛИК ЯНАДА РИВОЖЛАНАДИ, ИККИ ТОМОНЛАМА МУНОСАБАТЛАР СТРАТЕГИК ШЕРИКЛИК ДАРАЖАСИГА КҮТАРИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг таклифига биноан Франция Республикаси Президенти Эммануэль Макрон 1-2 ноябрь кунлари расмий ташриф билан мамлакатимизда бўлди.

Ўзбекистон ва Франция. Бу икки мамлакатни бир неча минг километр масофга ахратиб турса-да савдо-иқтисодий, маданий алоқалар тарихи узок ўтмишига бориб тақелади. Хусусан Соҳибкорон Амир Темур Франция қироли Шарль VI билан мактуб алмашиб, мамлакатлар ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантиришга ёътибор қарратан. Европанинг бошقا давлатларига караганда Франциядаги буюк Соҳибкорон ва төмүрийлар хакида кўйлаб илмий, бадиий асарлар яратилган, буюк жаҳонгирининг давлатчичлик сиёсати чукур ўрганилган. Айнан ушбу юртда Соҳибкорон шарафида илк бор олтидан хайкал ишланган.

Франция мамлакатимиз мустақилларини хам биринчилардан бўлиб, 1992 йил 3 январда ёътироф этган. Давлатларимиз ўртасидаги дипломатик муносабатлар 1992 йил 1 марта ўрнатилган бўлиб, 1992 йил июнда Францияning 1995 йил ўзбекистондаги ётчинонаси, 1995 йил марта ойидага эса ўзбекистоннинг Франциядаги ётчинонаси фаoliyatни бошлаган.

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ОСТОНАГА КЕЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Қозогистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаевнинг таклифига биноан амалий ташриф билан Остона шахрига келди.

ХАЛҚАРО ЭКСПЕРТЛАР ФИКРИ

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЕВРОПА ИТТИФОҚИННИН ЗИНГ МУХИМ ИҚТИСОДИЙ ВА СИЁСИЙ ҲАМКОРИ СИФАТИДАГИ РОЛИ ОРТИБ БОРМОҚДА

Франция Президенти Эммануэль Макроннинг 1-2 ноябрь кунлари йўзбекистонга расмий ташрифи иккى давлат муносабатларни тарихида янги босқични бошлаб берди.

БУГУННИНГ ГАПИ

ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ВА МАКРОИҚТИСОДИЙ БАРҚАРОРЛИК

Харажатлар мунтазам назорат қилинади, иқтисодий тақчиллик босқичма-босқич пасайтирилади

Мамлакатимизда давлат бюджети, деган ибора охирги йилларда тез-тез тилга олинга бошлади. Одатда, кўпроқ иқтисодчилар орасида қўлланиладиган бу атами ижтимоий ҳаётга, одамлар тилига ҳам кўчгани ижобий ҳолат.

ИШСИЗЛИК НЕГА ТУГАМАЙДИ?

Ахир йилига минглаб янги иш ўринлари ташкил этилади-ку

Баҳодир УМУРЗОҚОВ,
камбагаликни
қисқартириш ва бандлик
вазири маслаҳатчisi

Елдек тез ўтиб бораётган ҳар бир кунимиз деярли бир хил бошлиланди: эрталаб фарзандларимизни боғча, мактаб ёки олийгоҳларга кузатиб, ўзимиз ишга шошамиз. Ўзбекистонда қарийб 20 миллион юртодимиз мөннатга лаёкатилар тоифасига киради. Демак, улар расмийми ёки норасмийми, эрталаб ёки кечаси ишга боради. Шулар қаторидаги ишсиз фуқаролар энда ярдатишадиганда муносиб иш ахтариб ўйлга отланади. Модомики, шундай экан, келинг, бутун куннинг ёнг долзар муммаларидан бири — бандлик, муносиб иш жойи яратиш мавзусига кенгроқ тўхталиб ўтайдик.

Илим-фандада "иш жойи" тушунчасига қуидагида таъриф берилган. Инсонларнинг бирор-бир мөннат фаoliyatiни малакали билим, укув ёки тажрибасига асослануб технология жижадан ишлаб чиқариш учун мўлжалланган бир муйян бўғин — иш жойи хисоблашади.

Иш жойлар доимий, вактинчалик, ўтириб ёки юриб ишлайдиган каби қатор турларда бўлинади. Мамлакатимизда 2014 йили Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарори билан тасдиқланган 18 минг 488 лавозимининг расман номлари номенклатура сифатида амал қилмоқда. Лекин мазкур мутахассислик хамда касблор номенклатураси буғуни янги технологиялар жараёнинг мос эмас. Ушбу номенклатурани замон талаблари даражасида янгилаш оғдиимида турган вазифалардан бири саналади.

Иш жойлар тушунчасининг яна бир жижатига эътибор қаратсан. Амала "янги иш жойи", "ески иш жойи" ва "кайта тикиланиб жижолланган иш жойлари" мавжуд. Буларнинг ташкилиларини хукукий, статистик ва расмий мөнхияти ҳар хил бўлиши мумкин. Лекин барчиасининг фаoliyati бир мақсадга қаратилган — шу иш жойларида инсон ўзининг мөннат фаoliyatiни амалга оширишда малакавий салоҳиятини тўлақонилар ишга муносиб шарт-шароитлар мавжуд бўлиши керак. Бинобарин, бунинг тескариси бўлган тақдира ушбу холат инсон соглигига салбий таъсири этиб, мөннат самарадорлигини 40-45 фоизга тушириб юборади хамда ишлабтани ташкилотига иктисодий ва ижтимоий зарар кептирди.

Шу маънода, янги иш жойларини барпо этиш ҳамда эскиларни қайта тикилаб, хозирги замон талаблари асосида жижолланади. Мавжуд иш жойларини максимал даражада саклаб колиша давлатимизнинг ахоли ўтасидаги ишсизлик даражасини кескин камайтиришга қаратилган мухим иктисодий-ижтимоий вазифасига айланаб бориб мөннатни кептирди.

Шу маънода, янги иш жойларини барпо этиш ҳамда эскиларни қайта тикилаб, хозирги замон талаблари асосида жижолланади. Мавжуд иш жойларини максимал даражада саклаб колиша давлатимизнинг ахоли ўтасидаги ишсизлик даражасини кескин камайтиришга қаратилган мухим иктисодий-ижтимоий вазифасига айланаб бориб мөннатни кептирди.

Томоркоқ хужаликпари хисобига эса Наманганда 43,2 минг, Сурхондарёда 35,6 минг, Хоразм вилоятида 34,9 минг, умуман олганда, Республика бўйича 397,3 минг юртодимизнинг бандлариги таъминланган ҳам диккатга сазовор. Ўз-ўзини бислан банд қилиш соҳасидаги камраб олинганлар сони 914,3 минг кишини ташкил этиб, бу борада сезиларни натика Самарқанд (136,9 минг), Наманган (86,4 минг), Фаргона (81,4 минг) ва Қашқадарё (76 минг) вилоятлари ва пойттахимизда (69,4 минг) кузатилиди.

Албатта, янги иш жойларининг ташкил этиши, аввало, ўша иш жойларидаги мөннат қиласётган мутахассислар, бошқача айтдан, сизу бизнинг ака-уқамиз, опа-синглигимиз, қунишнимиз оилалари фаровонлигини

уй-жой, ишлаб чиқариш ва ижтимоий объектлар қурилиши ҳамда коммунал ҳўжалиги ва транспорт инфраструктуруни хисобига асосан, Фарғона водийси (41,6 минг), Тошкент вилояти ва шаҳри (24,1 минг), Самарқанд (12,4 минг) ва Бухоро (9,6 минг) вилоятларида 138,8 минг янги иш жойлари ташкил этилди.

Тараққиёт стратегиясида эса янги иш жойларини ташкил этиши алоҳида устуворлик берилб, шу жумладан, хизматлор соҳасида кўшимча 1,5 миллион иш жойини барпо этиш вазифаси белгилаб кўйинди.

Янги иш жойлари, аввало, худудлардаги мөннат бозори эҳтиёжи, шу жумладан, илк бор мөннат бозорига кириб келаётган ёшлар сони, ҳаққонд мавжуд ишсиз фуқаролар, пенсияга чиқиши расмийлаштирганлар, муддатли ҳарбий хизматдан демобилизация бўлгандар ҳамда хориждаги мөннат миграциясидан кайтганлар хисобини олган ҳолда ташкил этилиши лозим. Аслида, ҳар ёили ишга мўхтож фуқароларнинг абсолют миқдори 2 миллион кишидан ишорат бўлади. **2023 йил 25 январь куни Президентимиз раҳбарлигидаги бўлбўл ўтган мажлисларда раҳбарлар олдига 5 миллион кишини ишга жалб килиш, шундай 2 миллион доимий иш жойларини ташкил этиш масаласи кўйилди.**

Бу борада дунё миқёсига ишчи касб ўйналишини янада оммалаштириш ва ривоҷлантириш "WorldSkills" халқaro ташкилоти билан ҳамкорликда Ўзбекистонда ишчи касб ўйналишини янада оммалаштириш ва ривоҷлантириш Асоцияси — "WorldSkills Uzbekistan" таъсис этилди. 2021 йил 1 январдан бошлаб "Ишга марҳамат" мономаркази ҳамда айни ўйналишдаги барча ўкув марказларида "WorldSkills" стандарти асосида битирувчиларнинг малакавий даражаси баҳоланмокда. Шу асномда битирувчиларга хорижий давлатлар, шу жумладан, юртимизда

таъминлайди. Бошқа томондан олбай қарагандаги ишлаб чиқариш корхонаси, пироваридаги, мамлакатимиз иктисодий барқарорлигига хисса кўшиди. Лекин унумласмикеракки, янги иш жойларини яратишнинг ўзи билангина кўзланган мақсадга эришиб бўлмайди. Чунки бу ерда замонавий технологияни иш ўринлари ва маҳсулот реализацияси масаласи ҳам бор. Демак, бундан англашиладики, бу ерда юкори малакали, профессионал ҳарбий хизматдан демобилизация бўлгандар ҳамда хориждаги мөннат миграциясидан кайтганлар хисобини олган ҳолда ташкил этилиши лозим. Аслида, ҳар ёили ишга мўхтож фуқароларнинг абсолют миқдори 2 миллион кишидан ишорат бўлади. **Мамлакатимизда ушбу йўналишлар бўйича 2019 йилда 36,7 минг таълабор ўқиган бўлса, 2020 йилда 52,2 минг, 2021 йилда 115,4 минг, 2022 йилда эса 160 минг ёш ийтгизлар ўкишини битириб, Skills даражасига жавоб берувчи касб малакасига эга бўлди. Эҳтиёбири жижати, уларнинг 75 фоизи ўз касби бўйича доимий ишга жойлаши.**

Шу билан бирга, барча худудларда ўқиб, касб-хунарга эга бўлган ва кўйида тегишил ўйналиш бўйича ишга жойлашиши хукуқини берувчи сертификати бўлганларга янги иш жойларининг номувофиқлиги ҳамда маҳаллий хоҷимлик ва мөннат идоралари мутасадидиларнинг эътиборсизлиги сабаби мөннат бозорида мувозанати бузилиши кузатилмоқда.

Биринчидан, барча худудларда иш жойларига бўлган эҳтиёжи ҳақиқатан ташкил этилаётганларидан анча юкори экани маълум.

Жаҳон банки мутахассисларига кўра, янги иш жойларини ташкил этиши миқлий иктисодиётда япи ишлаб чиқарилган маҳсулот ўчишини 6 фоизини ташкил этиди. 2018 йили

у олий таълим муассасасида ўқишини давом эттириша асос бўла олмайди.

Мамлакатимизда ушбу йўналишлар бўйича 2019 йилда 36,7 минг таълабор ўқиган бўлса, 2020 йилда 52,2 минг, 2021 йилда 115,4 минг, 2022 йилда эса 160 минг ёш ийтгизлар ўкишини битириб, Skills даражасига жавоб берувчи касб малакасига эга бўлди. Эҳтиёбири жижати, уларнинг 75 фоизи ўз касби бўйича доимий ишга жойлаши.

Шу билан бирга, барча худудларда ўқиб, касб-хунарга эга бўлган ва кўйида тегишил ўйналиш бўйича ишга жойлашиши хукуқини берувчи сертификати бўлганларга янги иш жойларининг номувофиқлиги ҳамда маҳаллий хоҷимлик ва мөннат идоралари мутасадидиларнинг эътиборсизлиги сабаби мөннат бозорида мувозанати бузилиши кузатилмоқда.

Иккинчидан, барча худудларда иш жойларига бўлган эҳтиёжи ҳақиқатан ташкил этилаётганларидан анча юкори экани маълум.

Жаҳон банки мутахассисларига кўра, янги иш жойларини ташкил этиши миқлий иктисодиётда япи ишлаб чиқарилган маҳсулот ўчишини 6 фоизини ташкил этиди. 2018 йили

“Иш жойлари етишмаслиги туфайли 4,3 миллион киши, бошқача айтганда, мөннатга лаёкатли аҳолининг 22 фоизи иктисодий нофаол тоифаларга киради. Мөннат бозоридаги бунақа ҳолат миллий иктисодиётимизда мөннат ресурсларининг таклиф ва эҳтиёж ўртасидаги мувозанати бузилиши, ишсизлик потенциали даражасининг мунтазам ошиб бориши, айрим худудларда норасмий мөннат улуши ва нолегал мөннат миграциясининг ўсишига олиб келади. Шу сабаб 2021 йил якунига кўра, иктисодий фаол аҳоли ўртасидаги даражаси

9,4 фоиздан баланд, шу жумладан, ёшлар ўртасида 14,9 фоиз, хотин-қизлар ўртасида эса 12,8 фоизни ташкил этди.

лар, масалан, тоб-кон ва қайта ишлов бериш саноатига кўпроқ инвестиция йўналирилган кузатилади.

Иш жойлари етишмаслиги туфайли 4,3 миллион киши, бошқача айтганда, мөннатга лаёкатли аҳолининг 22 фоизи иктисодий нофаол тоифаларга киради. Мөннат бозоридаги бунақа ҳолат миллий иктисодиётимизда мөннат ресурсларининг таклиф ва эҳтиёж ўртасидаги мувозанати бузилиши, ишсизлик потенциали даражасининг мунтазам ошиб бориши, айрим худудларда норасмий мөннат улуши ва нолегал мөннат миграциясининг ўсишига олиб келади. Шу сабаб 2021 йил якунига кўра, иктисодий фаол аҳоли ўртасидаги даражаси

таҳсилотларида бу борадаги ишлар ниҳоятда ачинарли. Ҳусусан, Бухоро вилоятида 83 фоиз янги иш жойлари га қабул килинганлар солик идоралари рўйхатига олинмаган бўлса, Наманган вилоятида бу кўрсаткич 74, Фарғона вилоятида эса 82 фоизни ташкил этган.

Мутахассисларнинг хисоб-китобларига кўра, мамлакатимизда мавжуд мөннат ресурслари иктисодий фаол кисмидан 7,2 – 5,2 миллион киши, яъни 40,3 фоизи ҳар ҳол сабаблар туфайли солик тўловлари билан тўлақонли қамраб олинмаган. Бу ҳолат, ўз навбатида, ижтимоий-иктисодий жижатдан мухим бўлган янги иш жойларини барпо этиши билан бир қаторда, мавжудларини саклаб қолиши, янги технологиялар асосида эски иш жойларини барпо мигланадиганда, ишларни саларни мониторинг қилиш, яъни 2,8 фоизни ташкил этди.

Иккинчидан, расмий секторда юкори даромадли доимий иш жойлари етишмаслиги туфайли 5,6 миллиондан ортик мутахассис мөннат шартномасиз ишлаб келмокда. Норасмий иш билан бандлар, асосан, қашлак, хўжалик, савдо ва куришил соҳаларида эътиборсизликда боришига мөннатни саларни мониторинг қилиш, яъни 14,9 фоиз, хотин-қизлар ўртасида эса 12,8 фоизни ташкил этди.

Иккинчидан, расмий секторда юкори даромадли доимий иш жойлари етишмаслиги туфайли 5,6 миллиондан ортик мутахассис мөннат шартномасиз ишлаб келмокда. Норасмий иш билан бандлар, асосан, қашлак, хўжалик, савдо ва куришил соҳаларида эътиборсизликда боришига мөннатни саларни мониторинг қилиш, яъни 14,9 фоизни ташкил этди.

Иккинчидан, расмий секторда юкори даромадли доимий иш жойлари етишмаслиги туфайли 5,6 миллиондан ортик мутахассис мөннат шартномасиз ишлаб келмокда. Норасмий иш билан бандлар, асосан, қашлак, хўжалик, савдо ва куришил соҳаларида эътиборсизликда боришига мөннатни саларни мониторинг қилиш, яъни 14,9 фоизни ташкил этди.

Иккинчидан, расмий секторда юкори даромадли доимий иш жойлари етишмаслиги туфайли 5,6 миллиондан ортик мутахассис мөннат шартномасиз ишлаб келмокда. Норасмий иш билан бандлар, асосан, қашлак, хўжалик, савдо ва куришил соҳаларида эътиборсизликда боришига мөннатни саларни мониторинг қилиш, яъни 14,9 фоизни ташкил этди.

Иккинчидан, расмий секторда юкори даромадли доимий иш жойлари етишмаслиги туфайли 5,6 миллиондан ортик мутахассис мөннат шартномасиз ишлаб келмокда. Норасмий иш билан бандлар, асосан, қашлак, хўжалик, савдо ва куришил соҳаларида эътиборсизликда боришига мөннатни саларни мониторинг қилиш, яъни 14,9 фоизни ташкил этди.

КАТТА ШОУЛАРДАН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИГАЧА

**Ўзбекистонда дронлардан
қандай мақсадларда фойдаланиляпти?**

Охирги йилларда юртимиз бўйлаб дрон-шоуларни ўтказиш оммалашиб боряпти. Катта тадбирлар, байрамларда юзлаб, минглаб ўзи учар курилмалар иштирокида кўрсатилиётган бундай томошалар одамларга қизик. „Дрон“ номи билан танилангича ўзи учар аппаратурининг имконияти бошча йўналишларда ҳам бизларни ҳайратта солишида давом этмоқда. Ушбу курилма бажара оладиган вазифалари билан дунёни забт этиб бўлди ва ундан деяри барча соҳада фойдаланиш мумкин. Жаҳонга машҳур „Amazon“ компанияси юклари элтиб бериша дронлардан фойдаланаётган бўлса, Сингапурда аллақаочон официант-дронлар пайдо бўлиб, мижозларга хизмат кўрсатяпти.

Дронларни асримизнинг энг замонавий курилмаси, дейиш мумкин. Мавзумотларга кўра, бундай курилмалар тархи 1782 йилда илк ҳаво шарининг осмонга кўтарилишига бориб тақалади. Биринчи ҳарбий дрон эса 1849 йилда Венециядаги ишлатилган. XIX аср охирларига бориб Никола Тесла радио бошчарувли дронларни тақдим этди. 1933 йилда британиялик мухандислар дронларнинг анча такомиллашган турини ишлаб чиқди ва ўтган аср давомида ушбу турдаги курилмалардан, асосан, ҳарбий мақсадларда, махфий технология сифатида фойдаланаётган бўлса, Сингапурда аллақаочон официант-дронлар пайдо бўлиб, мижозларга хизмат кўрсатяпти.

Дронларни асримизнинг энг замонавий курилмаси, дейиш мумкин. Мавзумотларга кўра, бундай курилмалар тархи 1782 йилда илк ҳаво шарининг осмонга кўтарилишига бориб тақалади. Биринчи ҳарбий дрон эса 1849 йилда Венециядаги ишлатилган. XIX аср охирларига бориб Никола Тесла радио бошчарувли дронларни тақдим этди. 1933 йилда британиялик мухандислар дронларнинг анча такомиллашган турини ишлаб чиқди ва ўтган аср давомида ушбу турдаги курилмалардан, асосан, ҳарбий мақсадларда, махфий технология сифатида фойдаланаётган бўлса, Сингапурда аллақаочон официант-дронлар пайдо бўлиб, мижозларга хизмат кўрсатяпти.

Бизнинг асримизга келибгина квадро-котерлар, яъни инсонлар ҳам фойдалана оладиган ҳозирги кўринишдаги замонавий дронлар пайдо бўлиб, жуда киска вақтда оммалашди. Вакт ўтгани сари мақсаддан бошчариладиган учар курилмалар такомиллашди, ҳажми кирабид бориши билан кўплаб давлатларда уларга кизиқиши орди. Ҳозир дронларни ҳарита тузувчи, ер остидаги коммуникацияларни мониторинг қўлувчи, газ магистралларини текшируви, сув ости объектларни, тўғонларни тадқик этивчи, чорва молларини кўзатувчи каби вазифалар белмалол юқлатилияти.

Ўзимизда ҳам дронлардан фойдаланиш кўрсаткичи йил сайн ошиб боряпти. Биримиздан жадал кечайтган ташкилни ҳам бор. Кадастр агентлиги директори ўрینбосари, „Геоинновация маркази“ ДУК директори Абдушукур Абдуллаев билан мамлакатимизда дронлардан қандай мақсадларда фойдаланаётгани хусусида сұхbatлашди.

— Учувчисиз учиш аппаратурни ражами технологияларнинг энг замонавий шаклларидан бириди, — дейди А.Абдуллаев. — Бундай курилмалар кенг каморови бўлиб, бир қанча турлари бор, аммо улар орасида энг машҳури дронлар хисобланади. Улар ҳам, асосан, з турга — контер, самолёт ҳамда гибрид-VTOL турдаги курилмаларга ажратилади. Буларнинг ҳар биря яна алоҳида турларга бўлинишади. Вазифалари деяғи ўхшаш бўлса-да, ҳажм, дизайн жихатдан бирдида фарқланади.

— Учувчисиз учиш аппаратурни ражами технологияларнинг энг замонавий шаклларидан бириди, — дейди А.Абдуллаев. — Бундай курилмалар кенг каморови бўлиб, бир қанча турлари бор, аммо улар орасида энг машҳури дронлар хисобланади. Улар ҳам, асосан, з турга — контер, самолёт ҳамда гибрид-VTOL турдаги курилмаларга ажратилади. Буларнинг ҳар биря яна алоҳида турларга бўлинишади. Вазифалари деяғи ўхшаш бўлса-да, ҳажм, дизайн жихатдан бирдида фарқланади.

Юртимиз худудида, асосан, дронларнинг мультикоптер гурухига киравчи квадро-котер турни кенг таржалган. Ихам ҳажми, оператор бошчарувнинг кулигиги, оптималлашган конструкция ва дизайни, аэродинамик каршиликни тўғри тақомиллашди каби кулияларни олиб, киравчи, аэротасвир ва турли видео кўзатувлар олиш жараёнида фойдаланилади. Қолаверса, саноатнинг кўп тармокларида ҳам шур турдаги дронлар аскотади.

Мамлакатимизда учувчисиз, яъни мақсаддан бошчариладиган учиш курилмалари (ЎҚ)дан фойдаланиш 2014 йилдан бошланган. Аммо уларнинг фаол кириб келиши 2016 йилга турди кепади. 2018 йилда эса Президентимиз қарори билан „Геоинновация маркази“ ДУК ташкил этили, шубдай йўналишида бир қатор вазифалар юқлатилиди. Ҳусусан, иктисодиёт тармокларида УЎҚи кўллаш ва улардан фойдаланиш бўйича методик тавсиялар ишлаб чиқиши, улар орқали олинган маълумотларни таҳрир кишилини ва кайта ишлаш, шундай курилмалар ишлаб чиқаришини маҳаллийлаштириши ва имлй тадқикоти ишларни олиб бориши шулар жумласидан. Бу ташкил оғиди дронларни ўзимизда ишлаб чиқариш ва тармокларда улардан фойдаланишни оммалаштириш вазифаси туриди, дегани.

Юртимиз шароитида дронлардан, асосан, турли обьектларда аэрофото суратга олиш, уларнинг чегараларини белгилаш ёки текшириш, топосуратлар ишлаб чиқиши, геодезия ва картография ишлари, кадастр соҳасида, кино ва видеотасвирга олиш, ерлар ва экин ер

дала майдони ҳолатини кузатиш ва мониторинг қилишига бир неча киши жалб қилинади, жараёнлар кунглаб давом этган бўлса, ҳозир дрон аппаратлари ёрдамида ортиқча вақт ва ишчи кучи тежаб колиниши, шу билан бирга, молиявий ҳаражатларни жиддий камайтириши эришилмоқда.

Умуман, дронлардан исталган соҳада фойдаланиш мумкин, факат тегишил тартиб ва талабларга риоя этган ҳолда. Гап шундаки, 2021 йил 31 августрда Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиqlangan нижомда ушбу турдаги курилмалардан фойдаланиш турдаги үтиш қоидларни кептирилган. Шунга кўра, ҳозир юртимиз бўйлаб 20 дан ортиқ ташкилот учувчисиз учиш аппаратурдан фойдаланиш руҳсатномасига эга ва улар қонунинг раввиша парвозларни амалга ошириб келмоқда. Аммо хисмоний шахслар дронлардан фойдалана олмайди ва уларга учувчисиз учиш аппаратурларидан фойдаланиш, мамлакатимиз худудига олиб кириш ва саклашонун бўйлаб ишланаётган.

— Демак, юртимизда дронлардан фойдаланишга оид чекловлар мавжуд. Илгор технологиялар шиддат билан ривожланётган бир даврда бу қанчалик тўғри ва чекловлар мамлакатимизда учувчисиз учиш аппаратурлари саноатни тўлақонли шакллантириши тўсункинг қўлмайдими?

— Аввало, бундай чекловлар нафакат бизда, балки дунёнинг кўплаб давлатларида мавжуд. Чунки дронлар хавфисиз техникада каторига кирса-да, смартфон каби оддий ўйинчоқ эмас. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлат рўйхатидан ўтиши керак. Қолаверса, учувчисиз учиш аппаратурининг имконияти нюхядта кенг ва ундан турли мақсадларда фойдаланиш мумкин. Шу боис, дунё бўйича уларни кўллашга оид белгиланган тартиб ва талаблар бор.

Ўзимиздаги талабларга келадиган бўлслак, дронлардан нафакат фойдалана-

66

Яқин йилларда мамлакатимизнинг турли соҳаларида маҳаллий дронлар хизматидан фойдаланилаётганига гувоҳ бўламиш. Улар қатор вазифаларни олис масофадан турли ҳам юкори аниқликда бажариш орқали тармоқлар ривожига катта ҳисса қўшади. Курилманинг замонавий имкониятлари эса юртимиздаги рақамлаштириш жараёнини фаоллаштиради.

роскутерлар пиёдаларнинг юришига халакит берәётани, баязан тўкнашув ҳолатлари кузатилиб, инсон саломатлигига жиддий таъсир килаёттани, бу эса фуқароларни ташвиш соладиган кўрсатилмоқда. Энди фараз қиласлик, юриш йўлларлари алоҳида ранг ва белгиларда кўрсатилган электроскутерларда шундай масалалар кузатилаётган бўлса, ҳавода ҳаракатланадиган дронлар қандай тўқнашув ва ноҳуш (хатто фоқиали) ҳолатларни келтириб чиқариши мумкин. Қолаверса, дронларни мумкин бўлмаган жойларда учиш хавфи ҳам мавжуд. Шу боис, улардан химояланниш тартиби бўйича мамлакатимизда тегишил орган вакиллари ўз фоилиятини олиб боради. Шунингдек, УУҚларни учиш зонасини, аэропортларни уларнинг атрофидан тақиқ тизими кўйилган. Улар мумкин бўлмаган бошка жойларда эса антидронлар орқали химояланниш тизими мавжуд.

— Марказдаги „дронлар парки“ ҳам ҳимоя тизими вазифасини утайдими ёки бошқа мақсадларга қаратилганими?

Умуман, ушбу парк нима учун керак?

— Ҳозир „Геоинновация маркази“ да минга яқин турли хил вазифаларни бажарувчи дронлар мавжуд, шундаки 10 га яхши „дронлар парки“ линейсига жойлаштирилган. Бу ерда турли хилдали дронларни ўрганиш, таҳлил кишили, куридан ўтиши ва маҳаллийлаштириш ишлари олиб борилади. Айни пайтда майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

мотларни олиш, профилактика ишларини амалга ошириш имконияти яратилди.

Дронлардан, айниқса, қишлоқ ҳўжалиги соҳасида кенг фойдаланиламиш. Чунки даймадан ташвиш соладиган тармоқларни ташвиш соладиган. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлатларидан майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

мотларни олиш, профилактика ишларини амалга ошириш имконияти яратилди.

Дронлардан, айниқса, қишлоқ ҳўжалиги соҳасида кенг фойдаланиламиш. Чунки даймадан ташвиш соладиган тармоқларни ташвиш соладиган. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлатларидан майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

мотларни олиш, профилактика ишларини амалга ошириш имконияти яратилди.

Дронлардан, айниқса, қишлоқ ҳўжалиги соҳасида кенг фойдаланиламиш. Чунки даймадан ташвиш соладиган тармоқларни ташвиш соладиган. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлатларидан майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

мотларни олиш, профилактика ишларини амалга ошириш имконияти яратилди.

Дронлардан, айниқса, қишлоқ ҳўжалиги соҳасида кенг фойдаланиламиш. Чунки даймадан ташвиш соладиган тармоқларни ташвиш соладиган. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлатларидан майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

мотларни олиш, профилактика ишларини амалга ошириш имконияти яратилди.

Дронлардан, айниқса, қишлоқ ҳўжалиги соҳасида кенг фойдаланиламиш. Чунки даймадан ташвиш соладиган тармоқларни ташвиш соладиган. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлатларидан майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

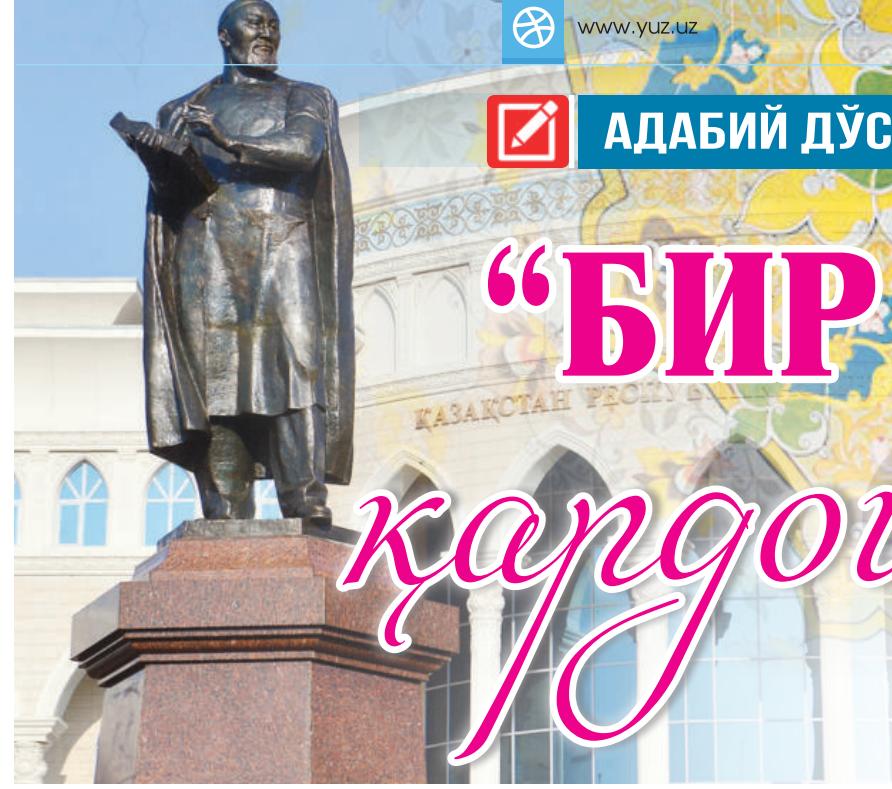
мотларни олиш, профилактика ишларини амалга ошириш имконияти яратилди.

Дронлардан, айниқса, қишлоқ ҳўжалиги соҳасида кенг фойдаланиламиш. Чунки даймадан ташвиш соладиган тармоқларни ташвиш соладиган. Уларнинг оғирлиги 250 граммдан оғирроқ бўлса бас, давлатларидан майдончамида 4 парлаклини квадро-котер „Phantom 4 pro“, „matrice 30T“, барроқали гексакоптер, кўтарилиши ва кўниши вертикал, учиси эса самолёт рёжимидаги гибрид, водород ёки геликсидаги „Hydrogen“, суспензия сепадиган „Swift“

АДАБИЙ ДЎСТЛИК – АБАДИЙ ДЎСТЛИК

“БИР УМРГА БИРЛАШТИРДИ қардошилик берган ялов”

Ўзбекистон ва Қозогистон ўртасидаги дўстлик, қардошлик, яқдиллик руҳи бу икки халқ адабиётида ҳам бўй кўрсатади. Ҳалқ оғзаки ижодидан тортиб, жадидчиллик адабиёти намояндадари илгари сурган илгор ғозларда ҳам, замонавий ўзбек-қозоқ адабиёти анъаналарида ҳам ҳалқларимизнинг ўзаро бирдамлиги, оғизбирчилиги акс этади.

**Рашид ХўЖАМОВ,
“Янги Узбекистон” мухбири**

Улкан истеъодот соҳиби, қозоқ шоири Мажхан Жумабой икоди, ундаги эркак, хурриятига бўлган ташанилини кўпчилик Чўлпоннинг ижодига кўйслайди. Мажхан худди Чўлпон каби дастлаб эски мактабда ва мадрасада ўқиди, сўнг Татаристонда Олимикон Ибраҳимовдан сабоб олди. Кейин эса Тошкентда маъмур муддат яшаб, ижод қилди... Уларнинг ҳәтигина эмас, ижодларни ҳам ушашади.

Заки Валидид бу икки шоир ҳақида “Мажхан ва Чўлпон бир бутун миллатнинг дарбини кўзлаш бир-бира гашаша ўзаша, шоирлар, орадаги фарқ факат уларнинг исмларидайдир. Улар туркӣ миллатнинг оғизиндан ёзи”, деб ёзган.

Уларнинг асарларидаги ўзаштиш ва тимсоллар ҳам бир-бира гаякин. Мажхан Чўлпон ижодига тасвирлангандек, шуро тузумини коронига тунга кўйслар, Гарб дегандага босқинчиларни, Шарқ дегандага мазлум туркӣ элларни тушунади. “Ўз миллатнинг севгани киши милият баҳти учун ўз баҳтини курбон қиласди”, деган эди Мажхан Жумабой. Узи айтганидек, туркӣ-қозоқини буюк широи Стаплин катагонининг қурбони бўлди. Дарҳақиқат, бир даврда яшаган бу икки жадид шоирларда мавзуз ва образлар ташланади, ижодий кайфиятда ҳам ўхашшилик кўзга ташланади.

Туркистон — икки дунё эшиги бу, Туркистон — ёз бир туркниң бешиги бу, Туркистон — Тангер бердан муҳаддас жой, Туркистон — ҳар бир туркка сочар ёғди.

Мажхан Жумабойнинг ушбу “Туркистон” шеъри гоявий-бадиий аҳамияти жиҳатдан Чўлпоннинг “Ўзаб Туркистон” шеъридан кўтарики қайфиятда экани билан фарқлансанда, ижодий ният икки шиширга ҳам бир:

Бирлаш, эй ҳалқим, келгандир очги, Безансин энди Туркистон боғи.

—Ўзбек ва қозоқ ҳалқларининг қавму қариндошлик, дўсту бирордадар муносабатлари тархи узоқ ўтмишга бориб тилини ва тақдирни ҳам муштарак. Ўзбек ва қозоқ элларининг адабиёти ҳам қонкардошлар. Ўзбек адабиётининг кўплаб таниклини намояндадари — Гафур Фулом, Ойбек, Ўгун, Миҳтимир, Максуд Шайхзода, Зуфия, Ҳамид Гулом, Мирмуҳсин, Ақсад Муҳтор, Носир Фозилов қозоқ ҳалқининг ҳаёт, самимий ва бегубор қалби, орағ-аромонлари ҳақида ўз асарларida кўплаб ёзбек фикрларни битиб колдирган ва қардошларимизнинг итук ижод намуналарини ўзбек тилига таржима қилган.

Академик шоиримиз Гафур Фуломнинг қозоқ ҳалқига атаб ёзган “Қозоқ язининг улуғ тўй” деб номланган шеъридаги кўнидаги сатрлар ҳам юқоридаги фикрларни ўзин ёзбекни далили бўлиб олади.

Азамат ҳалқ — улкан қозоқ,
Ўзбек элидид кутмоп.
Бир урга бирлаштириди
Қардошлик берган ялов.

Қозоқ халқи “Ўзбек — ўз оғам” деса, ўзбеклар “Иўлдошинг қозок булса, йўлнгдан адашмайсан”, дейди. Бу сўзлар асрлардан бери давом этиб, ҳар иккала ҳардош ҳалқнинг қон-қонига сингиб кетган бирордлик, дўстлик туйгуларининг ёрқин ифодасига айлангани ҳам айни ҳақиқат.

Узаро ҳайрихолик руҳи нафақат урф-одат, анъаналар ҳамда асарларда, балки иккى юрт ижодкорлари шахсиятида ҳам кўзга ташланади. Биргина мисол, XX асрнинг 50-йиллари ўрталарида сабик Иттифок теласида ўтирган миллатпаварлар, котили ўлимидан кейин Абдулла Қодирийни оқлаш масаласини биринчилардан бўлиб қозоқ маърифатпаварни Муҳтор Авезов кўтариб чиқди. Бу ҳақда Иzzat Султонов кўйидагиларни

Таъкидлаш лозимки, 2018 йилда Ўзбекистон ва Қозогистон Ёзувчilar уюшмаси ўртасида ҳамкорлик тўғрисида меморандум имзоланган. Шундан бери ҳамкорликда қатор ижодий лойҳалар амалга оширил келинади. Шундандан бери ҳамкорликда қатор ижодий лойҳалардан бирни “Юз шеър” — “Жуз ўлён” ижодий лойҳасидир. Унга кўра, Йигирма нафар ёзбек шоирига тегиши юзта шеър қозоқ тилига таржима килиниб, Алматидаги чоп этилди. Тошкентда эса йиғирма нафар ёзбек шоирининг юзта шеъри ўзбек тилида нашардан чиқди.

Қуонарлиси, Алмати шаҳрида чоп килинадиган “Тан шолпан” журнали 2023 йилни “Ўзбек адабиёти йили” деб белгилаган. Ушбу лойиҳа доирасида замонавий ўзбек адабиётининг қатор вакиллари ёзган шеър ва ҳикоялар коэз тилида нашар ишлди. Йил бошидан бери ёзувчilar Xairiddin Султон, Ҳуршид Ҳустумхамад, Наби Жалолиддин, Уйғун Рӯзиев, Рисолат Ҳайдарова, Зулғиз Қурлопбай кизи, Баҳорид Қораб, Шоймон Бутаев, Нормурод Норқобилов ҳикоялари, шоиrlар Эшқобил Шукур, Ҳалима Ахмад, Фаридса Афуз, Зулғиз Мўмінова, Рустам Мусурмон, Мухиддин Омон, Салим Ашур, Шодмонкул Саломонин туркум шеърлари қозоқ тилида чоп этилди.

Ўзбекистон ўзувчilar уюшмаси кошида Қозоқ адабиёти кенгаси фаoliyat олиб боради. Бугунги кунда Ергаш Абдувалитов, Қалдигек Сейданов, Ақшагул Тулаганова, Ойсуль Ахан кизи, Лопа Жунусова каби ижодкорларимиз Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Қозоқ адабиёти вакилиларни Ҳамбүл, Ҳуршид Ҳустумхамад, Наби Жалолиддин, Уйғун Рӯзиев, Рисолат Ҳайдарова, Зулғиз Қурлопбай кизи, Баҳорид Қораб, Шоймон Бутаев, Нормурод Норқобилов ҳикоялари, шоиrlар Эшқобил Шукур, Ҳалима Ахмад, Фаридса Афуз, Зулғиз Мўмінова, Рустам Мусурмон, Мухиддин Омон, Салим Ашур, Шодмонкул Саломонин туркум шеърлари қозоқ тилида чоп этилди.

Мажмуя учун Ўлжас Сулаймоновнинг “Аз и Я” асари, шоиrlар Сакен Сейфуллин, Їелон Консургов шеърлари, ёзувчilar Габиден Мустафин, Бовуржон Мўмиш угли асарлар махсус таржими килинди. Йиа алоҳида икки жилда замонавий қозоқ шеърларни ва насли антологиаси чоп килинди. Антологиялар учун материаллар Қозогистон Ёзувчilar уюшмаси томонидан тақдим этилди. Унга замонавий қозоқ адабиётida муносиб ўрнин эгаллаб келаптадан 91 нафар шоирининг шеърларидан намуналар ҳамда 46 нафар ёзувчilar уюшмаси ҳикоялари кирифтаган.

Қозогистон Президенти Қасим-Жомарт Тоқаевнинг 2022 йил декабрдаги 13 мартағи “Буёк қозоқ шоири ва мутасарифи Абай Кўнинбеков ижодий месорини кенг ўрганиш ва тарғиб қилиш түғрисида”га карорига асоссан мамлакатимизнинг ўтига ва олий таълим мусассаларидан улуғ қозоқ шоирининг ижодига багишланган танловлар, маърифий тадбирлар ташкил этилди. Унга замонавий қозоқ адабиётida муносиб ўрнин эгаллаб келаптадан 91 нафар шоирининг шеърларидан намуналар ҳамда 46 нафар ёзувchilar уюшмаси ҳикоялари кирифтаган.

Қозогистон Президенти Қасим-Жомарт Тоқаевнинг 10-11 ноябрда Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган Туркӣ давлатлар ташкилоти савмида давлатимиз раҳбарни томонидан ТУРКСОЙга аъзо давлатлар раҳбарларига “Туркӣ адабиёт тадқиқатлари” 100 жилди асарлар мажмуса савфа килинди.

2023 йил сентemberda Алмати шаҳрида 10-11 ноябрда Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган Туркӣ давлатлар ташкилоти савмида давлатимиз раҳбарни томонидан ТУРКСОЙга аъзо давлатлар раҳбарларига “Туркӣ адабиёт тадқиқатлари” 100 жилди асарлар мажмуса савфа килинди.

2023 йил сентemberda Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувчilar Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистонда хизмат курсатган маданият ходими” унони билан, таникли шоира Акшагул Тулагановнинг “Эш-орт хурмати” ордени билан тақдирланганни фикрларимиз исботиди.

Кече ёзувчilar уюшмаси кошида Ҳамид Ҳадибек Сейдановнинг “Ўзбекистоннинг кўп миллатли адабиётда ўз муносиб ўрнга эга. Ёзувч